

DR. KOCSISNÉ DR. FARKAS CLAUDIA

adjunktus

Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési Kar

Pécs

Rosa és Carolina Agazzi neveléstani öröksége

A cikk célja, hogy bemutassa az olasz pedagógiatörténet kimagasló szereplőinek, Rosa és Carolina Agazzinak reformpedagógiai elképzeléseit és módszereit a kisgyermeknevelés terén.

Rosa és Carolina Agazzi¹ az olasz pedagógiatörténet fontos alakjai. A XIX. század végén és a XX. század elején Olaszország-szerte népszerű volt az Agazzi-testvérek reformkonceptiója és gyakorlati tevékenysége a kisgyermeknevelés terén. Új nevelési módszerük² lényege a gyermeki önállóság fejlesztése volt, mely a gyermek spontaneitásán és személyes tapasztalatain alapult. Az Agazzik óvodája teljesen a gyermeki léptékhez igazodott. Ösztönző légkört teremtettek, a családi légkörhöz hasonlítottak, ahol a felnőttel folytatott aktív és termékenyítő párbeszéd fejleszti a kisgyermeket. Az Agazzik a gyermek szociális, szellemi és gyakorlati képzését első helyre tették. Elképzeléseik és gyakorlati tevékenységük sikerességét mutatja, hogy még a fasizmus évei alatt is működni tudtak.

Újszerűnek számított, hogy az óvodák világában „család típusú közösségről” beszéltek. Módszereik nem voltak „megkövesedettek”, helyette mindig készen álltak az újra, a kutatásra, a továbbfejlődésre. Programjuk nagyszerűsége abban is állt, hogy az egész személyiséget akarták fejleszteni. Derűs szemlélet, nagy lendület, sok fény, játék, ének, munka, ötletgazdagság jellemezte az Agazzi-óvodát, a család és az óvoda együttműködésének jegyében³.

A testvérpár a Brasciai Tanítóképző Intézet elvégzése után, az 1889/1890-es tanévben kezdett gyerekekkel foglalkozni, Carolina óvodás korúakkal, Rosa kisdíákkal. Pedagógiai szempontból nagyon nehéznek találták, hogy nem voltak didaktikai programok, sem előírások, amelyek iránymutatásként szolgálhattak volna munkájukban. Az Agazzi-nővérek kiváló tanítási képességeire Pietro Pasquali, a Bresciai Állami Óvoda és Elemi Iskola igazgatója figyelte fel. Ő ösztönözte a testvéreket arra, hogy végezzenek el egy óvónőképző kurzust.

Sajátos nevelési módszerük, aminek az „Egyedül csinálni” nevet adták, Mompianóban formálódott ki. 1895-ben kerültek ide, és egy eredetileg froebeliánus elvek szerint működő óvodában mintegy 100 kisgyereket bíztak rájuk. A Mompianói Casa dei Bambinit (Óvodát) 1896-tól Rosa Agazzi irányította⁴. Saját koncepcióját először a Torinói 1898-as Nemzeti Pedagógiai Kongresszuson fejtette ki, ahol előadást tartott „A froebeliánus óvodák pedagógiai rendszere” címmel, erősen kritizálva a froebeliánus módszereket.

Az Agazzi-nővérek óvodája olyan volt, mint egy „kicsi ház”: volt aula, kert állatokkal, növényekkel, öltözőhelyiség, „múzeum” limlomokkal, apró kedvenc tárgyakkal. A mompianói

¹ Bellatalla, Luciano: La scienza dell'educazione: il nodo della storia. FrancoAngeli, Milano, 2006. 105.o.

² Scurati, Cesare – Caimi, Luciano: Profili nell'educazione: ideali e modelli pedagogici nel pensiero contemporaneo. Vita e Pensiero, Milano, 2006. 10.o

³ Spadolini, Bianca: Educazione e società. I processi storico-sociali in Occidente. Armando Editore, Roma, 2004. 400-401.o.

⁴ Farina, Rachele: Dizionario biografico delle donne lombarde: 568-1968. Baldini & Castoldi, Milano, 1995. 26.o.; Moro, Felice: Famiglia e scuola. Il recupero dello svantaggio come antidoto contro la dispersione scolastica e il disagio giovanile. FrancoAngeli, Milano, 2003. 32.o.

munka a higiénia szokatással vette kezdetét: a gyerekeknek lett törölközője, zsebkendője, ivópohara. A berendezés a lehető legegyszerűbb volt: könnyen mosható kis asztalkák és székek. Falipolcok, képek voltak a falon, az ablakokat virágok díszítették. A rend és tisztaságcsinálásban is közreműködtek a gyerekek.

Ki akarták tágitani a gyerekek látókörét, ezért sok tevékenység kapcsolódott a gyakorlati élethez: a tisztaságra ügyelés, vigyázni kellett a dolgaikra, a taneszközökre, a kertészkedés, a természet megfigyelése, a természettudatos magatartás. A nyelvi képességek fejlesztésére is hangsúlyt helyeztek. A gyerekeket a norma szerinti kiejtésre ösztönözték, a dialektus helyett. A spontán rajz a gyerekek önkifejezését segítette, a gyerekek reprodukálták belső világukat. A közös éneklés, az egyszerűbb díszítési munkálatok is mindennaposak voltak.

A gyakorlati tevékenységek között megkülönböztetett figyelmet fordítottak a kertre, a kertészkedésre, a háziállatokról való gondoskodásra. A közös munkát is megtanulták így, emellett az esztétikumra neveltek, a harmóniára, a szépségre, a természet szeretetére. Kitartóan használták a kertet, ahol a gyerekek a szabad levegőn voltak, hasznos munkát végeztek, jó érzéssel töltötte el őket, ha láthatták, miként nő egy virág vagy gyümölcs, amely az ő munkájuk eredménye. Ilymódon megtanulták a természet rendjét, de a munkák a felelősségérzetet is fejlesztették. (Pl. gondozni kell a növényt, hogy ne száradjon el.)

Az Agazzik a gyermeket sokoldalúságában akarták megismerni: fizikai, intellektuális, erkölcsi dimenzióiban. Azt vallották, hogy a gyereket bátorítani kell az önállóságra. Módszerük a gyermek spontaneitásán és személyes tapasztalatain alapult. A sokoldalú személyiségfejlesztés szükségességét vallották, az értelmi nevelés mellett az érzelmi, erkölcsi nevelésre, vallásos és fizikai nevelésre is időt fordítottak. Elképzelésük szerint a nevelőnőnek a lehető legkevesebbre kell redukálnia a „tanulnivalót”, nagyobb teret kell hagyni az egyedül végzett szabad tevékenységnek. Előnyben kell részesíteni az ösztönös módszert, amely a legalkalmasabb a megértésre. A nevelőnek úgy kell megszerveznie a környezetet és a szituációkat, hogy indirekt módon ösztönözze és fejlessze a gyerek spontaneitását.

Pedagógiai koncepciójuk szerint a kisgyermeknek az óvodában a családi környezethez hasonlatos körülményeket kell teremteni, ez nagyban segíti a nevelés folyamatát.⁵ Óvodájuknak ezért új nevet adtak: „scuola materna”, ami annyit tesz „anyaiskola”. (Szemben az eddigi „giardino d’ infanzia”-val.⁶) Intézményük iskola is volt egyben, mert sok dolgot tanultak a kicsik, például rendet raktak, megterítették az asztalt, kiskertet gondoztak, játékokat készítettek, jókat beszélgettek, énekeltek, imádkoztak, mindenki együtt. Óvodájukban az óvónőre kiemelt figyelem fordítódott, mondván, a felnőttét az óvodában az óvónő helyettesíti. Fontos tehát, hogy az óvónő anyai tulajdonságokkal bírjon, érzelmi viszonyulása „anyai” legyen, hiszen a nevelő valójában egy pótanya. Sőt a módszer hatékonysága a nevelőnő azon képességén múlik, hogy tudja-e sajátjaként szeretni a gyerekeket.

Az Agazzik óvodájának⁷ az óvónője már nem csupán a „jelenlétét” adó ember, hanem a „nevelőnő” új típusa, aki kezdeményező, szervező, motivál, érzékeny, rugalmas, egyszóval képes arra, hogy a gyerekek óvodai életét megszervezze. Azt vallották, hogy a tanítónőnek bölcs megfigyelőnek kell lennie, hogy megtalálja a legmegfelelőbb pillanatot és helyzetet ahhoz, hogy a gyerekek szabad fejlődését elősegítse, ösztönözze őket új dolgok megismerésére, részt kell vennie játékaikban is. Olyan környezetet kell teremteniük, ahol a gyerek jól érez-

⁵ Marciano, Annunciata: Andersen, Verne e Barrie: una lettura pedagogica. FrancoAngeli, Milano, 2006. 31. o.

⁶ Cappai, G.M.: Percorsi dell'integrazione. Per una didattica delle diversità personali FrancoAngeli, Milano, 2003. 158. o.

⁷ Granese, Alberto: La conversazione educativa. Eclisse o rinnovamento della ragione pedagogica. Armando Editore, Roma, 2008.

heti magát. A környezet több mint materiális tér: kifejezi a tanítónő személyiségét, visszatüköri belső világát. Derűs környezetre van szükségük a gyerekeknek.

Didaktikai eszközkészletük gazdag és strukturált volt⁸. Létrehozták például a „Kacatok Múzeumát”. Megfigyelték, hogy a gyerekek szeretnek összegyűjteni a zsebeikben „kis kincseket”: botokat, cserépdarabokat, színes kövecskéket, fonaldarabokat. Innét származott az ötlet, hogy didaktikai tárgyak legyenek, és a Múzeumban forma, nagyság, szín, anyag, funkció stb. szerint kaptak helyet a „kis kincsek”, majd olyan feladatokat végeztek velük, amelyek fejlesztették a gyerekek ügyességét, képességeit (pl. felismerés, érzékelés, hasonlóság, eltérés, geometrikus forma, nyelvi feladatok, beszéd- és értelemgyakorlatok, jelek használata).

A múlt század 30-as éveiben több mint kétezer olasz óvodában használták az Agazzi-módszert. Sikereségének eleme abban rejlett, hogy az egész gyermeki személyiség fejlesztésére koncentrált, a játékos nevelést hangsúlyozta, „természetes” környezetet próbált teremteni, az óvodát pedig otthonos családi közösséggé varázsolni.

IRODALOM

- Agazzi, Rosa: Come intendo il museo didattico. La Scuola, Brescia, 1957.
- Baumann, Harold: Hundert Jahre Montessori Padagogik. 1907-2007. Haupt Verlag, AG, 2007.
- Bellatalla, Luciano: La scienza dell'educazione: il nodo della storia. FrancoAngeli, Milano, 2006.
- Boccia, Pietro: Socializzazione e controllo sociale. M&P Edizioni, Napoli, 2008.
- Burza, Viviana: Pedagogia, formazione e scuola. Un rapporto possibile. Armando Editore, 1999.
- Cappai, G.M.: Percorsi dell'integrazione. Per una didattica delle diversità personali FrancoAngeli, Milano, 2003.
- Ceriani, Andrea – Nigro, Valeria: Dai sensi un apprendere. Percorsi di apprendimento, innovazioni metodologiche e didattiche nell'esperienza dell'Università dell'immagine. FrancoAngeli, Milano, 2006.
- Farina, Rachele: Dizionario biografico delle donne lombarde: 568-1968. Baldini & Castoldi, Milano, 1995.
- Fischer, Reinhard-Peter Heitkämper: Montessori Padagogik: aktuelle und internationale Entwicklungen. LIT Verlag, Münster, 2005.
- Granese, Alberto: La conversazione educativa. Eclisse o rinnovamento della ragione pedagogica. Armando Editore, Roma, 2008.
- Marciano, Annunciata: Andersen, Verne e Barrie: una lettura pedagogica. FrancoAngeli, Milano, 2006.
- Mészáros István – Németh András-Pukánszky Béla: Neveléstörténet. Bevezetés a pedagógia és az iskolázatás történetébe. Osiris, Bp., 2004.
- Moro, Felice: Famiglia e scuola. Il recupero dello svantaggio come antidoto contro la dispersione scolastica e il disagio giovanile. FrancoAngeli, Milano, 2003.
- Rosati, Lanfranco: Le sfide del cambiamento. Morlacchi Editore, Perugia, 2005.
- Spadolini, Bianca: I problemi dell'educazione. Armando Editore, Roma, 2004.
- Spadolini, Bianca: Educazione e società. I processi storico-sociali in Occidente. Armando Editore, Roma, 2004.
- Vico, Giuseppe: L'avvento educativo dei „poveri cristi”. Vita e Pensiero, Milano. 2007.

⁸ Ceriani, Andrea – Nigro, Valeria: Dai sensi un apprendere. Percorsi di apprendimento, innovazioni metodologiche e didattiche nell'esperienza dell'Università dell'immagine. FrancoAngeli, Milano, 2006. 17-18. o.